

การประเมินโครงการจิตอาสาต่อการพัฒนาทักษะทางการพยาบาลของ นักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีย์ เชียงใหม่

Evaluation of Spirit Volunteering Project for Nursing Skills Enhancement among Nursing Student, Borommarajonani Nursing College, Chiang Mai

รวมพร	มินานนท์	พย.บ.*	Ruamphorn	Minanon	B.N.S.*
ณัฐपालิน	นิลเป็ง	พย.ม.*	Natpalin	Ninpeng	M.N.S.*
อัญญพัชญ์	วิวัฒน์กมลชัย	พย.บ.*	Aunyaput	Wiwatkamonchai	B.N.S.*
ชญาณิศ	เชมทัศน์	พย.ม.*	Chayanisa	Kemathad	M.N.S.*

บทคัดย่อ

การวิจัยประเมินผลโครงการครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการดำเนินงานโครงการจิตอาสาในการพัฒนาความมั่นใจด้านทักษะทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบเจาะจงเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 จำนวน 39 คน อาจารย์พยาบาลสอนทักษะพื้นฐานการพยาบาล จำนวน 5 คน และพยาบาลในแหล่งฝึกจำนวน 9 คนเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาตามแนวคิดของชิปป์และการสะท้อนคิดของนักศึกษาต่อการฝึกปฏิบัติงานวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

ปัจจัยด้านบริบทที่ทำให้โครงการประสบผลสำเร็จในการเสริมสร้างความมั่นใจด้านทักษะทางการพยาบาลของนักศึกษา คือ การเน้นชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ขณะที่ปัจจัยนำเข้าที่สำคัญ คือ แหล่งฝึกที่เป็นกัลยาณมิตรร่วมกับรุ่นพี่พยาบาลจากสถาบันให้การดูแลนักศึกษาอย่างใกล้ชิด ปัจจัยด้านกระบวนการ คือการที่แหล่งฝึกให้โอกาสนักศึกษาฝึกอย่างอิสระตามความสนใจ เสริมสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่วนปัจจัยด้านผลผลิตนอกเหนือจากความมั่นใจทางทักษะการพยาบาล นักศึกษายังพึงพอใจต่อประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกงาน (ร้อยละ 82.5) ส่วนปัจจัยเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

* อาจารย์, วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีย์ เชียงใหม่

* Instructor, Borommarajonani College of Nursing, Chiangmai.

ของนักศึกษา ประกอบด้วย 1) การสร้างความเข้าใจในระบบบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข
2) การเพิ่มพูนประสบการณ์ทางการพยาบาล 3) การเสริมสร้างทัศนคติต่อวิชาชีพ 4) การเป็น
แบบอย่างที่ดีจากรุ่นพี่ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาทักษะทางการพยาบาลสำหรับนักศึกษาที่
มีประสิทธิภาพ ควรพิจารณาต้นแบบพยาบาลรุ่นพี่และความพร้อมของแหล่งฝึกกระบวนการเตรียม
ความพร้อมสำหรับแหล่งฝึกจึงมีความจำเป็น

คำสำคัญ: โครงการจิตอาสา นักศึกษาพยาบาล ทักษะทางการพยาบาล

Abstract

The purpose of this evaluation research was to examine the effectiveness of implementing the project of spirit volunteering for enhancing the confidence of nursing skills among nursing students. The sample, chosen purposively, was 39 second year nursing students, five instructors, and nine clinical mentors at practicum training sites. The research tools included interview form developed basing on CIPP model, and student reflection on clinical practice. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics while qualitative data were analyzed using content analysis.

The major results showed that contextual factors contributing to the project success in building nursing skill confidence was related to community-based learning focus. The significant input factors were friendly practicum training sites along with close supervision of senior nurses, graduated from the same institute. Processing factor was providing freedom opportunity for nursing students to practice based on their interests. Regarding the project product which was student confidence in nursing skills, the students also satisfied with the practical benefit (82.5%). Enabling factors fostering student self-directed learning included creation student understanding the medical and public health services, an increase of nursing experiences, positive professional attitude promotion, and senior nurses serving as a good role model. These results indicate that effectively developing nursing skills for nursing students should recognized senior nurse model and readiness of practicum training sites. Thus the preparation of practicum setting is necessary.

Key words: Spiritual Volunteering Program, Student Nurses, Nursing Skills.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลจำเป็นต้องเน้นทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติควบคู่กัน เพื่อก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการผลิตพยาบาลที่มีคุณภาพสู่สังคม ซึ่งหมายถึงการสร้างพยาบาลที่มีทั้งองค์ความรู้และทักษะทางคลินิกด้วยเงื่อนไขดังกล่าวอาจารย์พยาบาลผู้รับผิดชอบทางคลินิกจึงมีบทบาทสำคัญในการประเมินผลนักศึกษาพยาบาลทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ การประเมินผลทางคลินิกจึงมีความสำคัญเพื่อพิจารณาความก้าวหน้าการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลอย่างเป็นลำดับตามขั้นตอนจากทักษะพื้นฐานสู่ทักษะที่ยากหรือมีความซับซ้อนเพิ่มขึ้น ถึงแม้การประเมินผลทางคลินิกจะเป็นความรับผิดชอบของอาจารย์ผู้สอนทางคลินิก แต่ต้องยอมรับว่า ยังมีข้อจำกัดในประเด็นการประเมินศักยภาพหรือทักษะทางคลินิก (Hall, Daly, & Madigan, 2010) ถ้าเปรียบเทียบกับประเมินผลภาคทฤษฎีจะเห็นว่ามีเกณฑ์ที่เป็นปรนัยวิสัยในการประเมินผล อาทิการสอบข้อเขียน การวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ แต่การประเมินคุณภาพของการปฏิบัติ/ทักษะทางการพยาบาลยังไม่สามารถสรุปว่าวิธีใดที่เหมาะสม (Hall, et al., 2010) ทั้งนี้แล้วแต่บริบทของสถาบันการศึกษาแต่ละแห่ง

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีย์ เชียงใหม่ เป็นหนึ่งสถาบันการศึกษาทางการพยาบาลที่รับผิดชอบในการผลิตพยาบาลที่มีคุณภาพต่อสังคม หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตของวิทยาลัยมีทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติเช่นเดียวกับสถาบันการศึกษาพยาบาลอื่น ๆ ในการพัฒนาทักษะพื้นฐานทางการพยาบาล ในหลักสูตรได้กำหนดรายวิชาปฏิบัติหลักการและเทคนิคการพยาบาล มีชั่วโมงเรียนจำนวน 2 หน่วยกิต ระยะเวลาในการฝึกภาคปฏิบัติ 120 ชั่วโมง กระบวนวิชาดังกล่าวถือเป็นพื้นฐานของการฝึกทักษะทางการพยาบาลในขั้นต่อไป จากข้อจำกัดของเวลาของรายวิชาทำให้นักศึกษามีโอกาสในการฝึกภาคปฏิบัติน้อย ทั้งขาดความมั่นใจในการปฏิบัติงานด้านการพยาบาลพื้นฐาน ซึ่งเป็นการฝึกทักษะทางการพยาบาลเบื้องต้นที่เป็นพื้นฐานสำคัญของทักษะทางการพยาบาลที่มีความซับซ้อนต่อไป ชี้ให้

เห็นความสำคัญของการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่จะต้องผลิตพยาบาลที่มีประสิทธิภาพพร้อมต่อการให้บริการต่อสาธารณชน

เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา รัฐบาลได้ประกาศให้ “จิตอาสา” เป็นวาระแห่งชาติ เชื่อว่า จิตอาสาของคนไทยจะทำให้สร้างสังคมที่ยั่งยืน การจัดการศึกษาเพื่อการดูแลสุขภาพของประชาชน ด้วยการผลิตบัณฑิตที่มีจิตใจที่เสียสละ มีน้ำใจที่เอื้ออาทร ต้องการช่วยเหลือผู้อื่น เนื่องจากการฝึกทักษะพื้นฐานการพยาบาลเบื้องต้นที่นักศึกษายังมีทักษะทางการพยาบาลไม่เพียงพอ นักศึกษากลุ่มตัวอย่างนี้จึงมีแนวคิดด้านจิตอาสาในการฝึกงานที่โรงพยาบาลใกล้บ้านเมื่อปิดภาคเรียน เพื่อพัฒนาทักษะด้วยตนเองโดยการที่มีจิตอาสา รู้จักการให้ เข้าใจในมิติของมนุษย์มีความต้องการช่วยเหลือผู้อื่นซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาเองในทุกด้าน ทั้งด้านความรู้ ด้านจิตใจและสังคม (วรภาพ วันไชยธนวงศ์, ประกายแก้ว ธนสุวรรณ, และ วรณา พิพัฒน์ธนวงศ์, 2551) ในการจัดโครงการครั้งนี้ ทางผู้วิจัยได้เป็นที่ปรึกษาให้กับกลุ่มนักศึกษาเอื้ออำนวยการฝึกปฏิบัติ ด้วยตระหนักในความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจากพื้นฐานความเชื่อที่ว่าจัดการศึกษามีเป้าหมายสำคัญที่การจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้พัฒนาตนเองสูงสุดตามศักยภาพตามความต้องการความสนใจความถนัด การประเมินประสิทธิผลของโครงการจึงมีความสำคัญที่จะต้องข้อมูลที่จะสะท้อนถึงกระบวนการพัฒนาการประพฤติปฏิบัติของนักศึกษาในฐานะ “ผู้เรียนรู้” ทั้งให้ข้อมูลสำคัญสู่การเปลี่ยนแปลงพัฒนาที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดของการประเมินผล แนวคิดชิปป (CIPP model) จึงนำมาประยุกต์ในโครงการดังกล่าว

แนวคิดชิปป (CIPP model) เป็นแนวคิดที่นิยมใช้ในการประเมินผลทางการศึกษา พัฒนาโดยสตัฟเฟิลบีม (Stuffle beam, 1986) มีบทบาทในการประเมินผลในลักษณะต่อเนื่อง เพื่อระบุความต้องการในการเปลี่ยนแปลงที่จะก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ รวมทั้งการเรียนการสอนทางคลินิก (ทศนา เขมมณี, 2545) โดยเฉพาะศาสตร์ทางการพยาบาลยังไม่มีรูปแบบที่เป็น

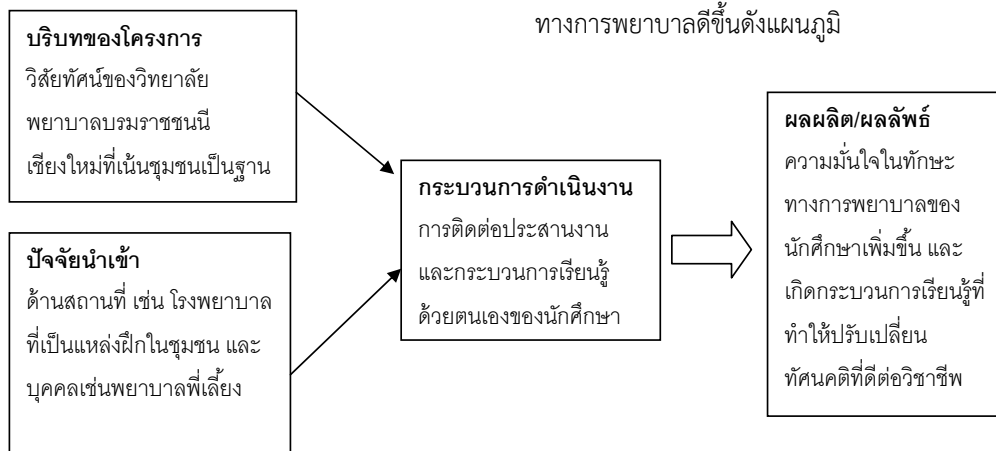
มาตรฐานในการประเมินผล การประยุกต์แนวคิดซีบีพีในการประเมินผลสอนทางคลินิกต่อนักศึกษาพยาบาลจึงเพิ่มข้อมูลที่เป็นปรนัยวิสัย (objectivity) กรณีประเมินผลโครงการจะให้ภาพรวมของโครงการตั้งแต่บริบท (context) ปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการ (process) และผลผลิต (product) โดยการประเมินด้านบริบทเป็นการศึกษาปัจจัยพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาเป้าหมายของโครงการ เช่น นโยบายวิสัยทัศน์ บริบทของสภาพแวดล้อม การประเมินปัจจัยป้อน (input evaluation) เพื่อค้นหาประสิทธิภาพขององค์ประกอบที่นำมาเป็นปัจจัยป้อน อาจจะจำแนกเป็นบุคคล (ประสบการณ์ ความรู้ คุณวุฒิทางการศึกษา ถิ่นที่อยู่) สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ เป็นต้น การประเมินกระบวนการ (process evaluation) เป็นการพิจารณาต่อจากการประเมินบริบทและปัจจัยป้อนถึงกระบวนการที่วางแผน เป็นการค้นหาข้อบกพร่อง จุดอ่อน หรือจุดแข็งของกระบวนการบริหารจัดการโครงการ ที่จะนำโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดส่วนการประเมินผลผลิต (product evaluation) เป็นการตรวจสอบประสิทธิผลของโครงการ โดยเฉพาะความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับผลลัพธ์ที่ได้แล้วนำเกณฑ์ที่กำหนดไว้ไปตัดสิน เกณฑ์มาตรฐานนั้น อาจจะกำหนดขึ้นเองหรือเกณฑ์ที่บุคคลหรือหน่วยงานอื่นกำหนดไว้ก็ได้ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2549) ดังนั้น ทางผู้วิจัยและคณะจึงสนใจที่จะศึกษาประเมินผลโครงการจิตอาสา โดยเฉพาะผลต่อ

การพัฒนาความมั่นใจในทักษะทางการพยาบาลในกลุ่มนักศึกษาที่มีจิตอาสาในการฝึกทักษะด้วยตนเอง รวมทั้งการพัฒนาด้านสมรรถนะของตนเองได้ดีขึ้นมากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นแนวทางในการจัดโครงการการพัฒนาทักษะเพื่อการเรียนรู้ในอนาคตโดยใช้การประเมินตามรูปแบบของซีบีพี โมเดล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโครงการจิตอาสาในการพัฒนาความมั่นใจของนักศึกษาในด้านทักษะทางการพยาบาลพื้นฐานซึ่งเป็นผลลัพธ์ตามแนวคิดของซีบีพีโดยเน้นปัจจัยเงื่อนไขของความสำเร็จของโครงการตามแนวคิดดังกล่าวที่ประกอบด้วย บริบทสภาพแวดล้อมปัจจัยนำเข้ากระบวนการดำเนินงานและผลผลิตคือ นักศึกษาได้พัฒนาทักษะทางการพยาบาลพื้นฐานรวมทั้งพัฒนาด้านความรู้ประสบการณ์ ด้านเจตคติที่ดีและทักษะทางด้านสังคม

กรอบแนวคิดในการวิจัยการศึกษาครั้งนี้ใช้แนวคิดของซีบีพี (CIPP Model) ที่พัฒนาโดย สต๊ฟเฟิลบีม (Stuffle beam, 1986) เป็นแนวทางประเมินผลโครงการประกอบด้วยบริบทสภาพแวดล้อม (context) ปัจจัยนำเข้า (input) เช่นแหล่งฝึกในชุมชน ครูพี่เลี้ยง หรือหัวหน้าพยาบาล กระบวนการ (process) ซึ่งหมายถึงดำเนินงานในการจัดการฝึกปฏิบัติงานในแหล่งฝึกนำมาซึ่งผลผลิต/ผลลัพธ์ (output/outcome) ที่พึงประสงค์ตามวัตถุประสงค์ของโครงการคือ นักศึกษามีทักษะทางการพยาบาลดีขึ้นดังแผนภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประเมินผลโครงการ
เริ่มดำเนินการตั้งแต่ เดือน มีนาคม พ.ศ. 2551-ตุลาคม
พ.ศ. 2552 ภายหลังการดำเนินโครงการจิตอาสาในเดือน
พฤษภาคม พ.ศ. 2551 ในช่วงปิดภาคเรียนที่สาม เพื่อ
ตรวจสอบประสิทธิผลหรือความสำเร็จของโครงการตาม
เป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยกลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง
ประกอบด้วย นักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 จำนวน 39 คน
อาจารย์พยาบาลที่สอนวิชาการพยาบาลพื้นฐาน จำนวน
5 คนพยาบาลประจำการในแหล่งฝึกที่นิเทศการฝึกภาค
ปฏิบัติของนักศึกษาในโรงพยาบาลชุมชน จำนวน 9 คน
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์สำหรับ
อาจารย์และพยาบาลประจำการในแหล่งฝึก แนวคำถาม
ในการสัมภาษณ์กลุ่มกับนักศึกษาที่ผ่านการตรวจสอบ
ความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิแบบสัมภาษณ์
สำหรับอาจารย์และพยาบาลประจำการได้ค่า CVI 0.86
ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยสถิติเชิงพรรณนา
ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่
2 ที่อาสาสมัครเข้าร่วมโครงการ จำนวน 39 คนเกือบ
ทั้งหมดเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 92.31) เพศชายร้อยละ
7.6 มีอายุอยู่ในช่วง 19- 20 ปี
2. ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จของโครงการ
จิตอาสา จากการประเมินผลโดยการสะท้อนคิดของ
นักศึกษาร่วมกับการสัมภาษณ์อาจารย์และพยาบาล
ครูพี่เลี้ยงได้ข้อมูลที่สอดคล้องกันในประเด็นผลลัพธ์ของ
โครงการ คือ นักศึกษามีความมั่นใจในการฝึกทักษะ
ทางการพยาบาลพื้นฐานเกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพโดยปัจจัย
ที่เอื้อต่อความสำเร็จเป็นดังนี้

2.1 บริบทสถานะแวดล้อม (context) ที่
สำคัญ คือวิสัยทัศน์ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี
ที่มุ่งเน้นชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ของนักศึกษาถือเป็น

ปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาเป้าหมายของ
โครงการ ดังนั้นการนำนักศึกษาฝึกปฏิบัติในชุมชนใน
ส่วนของทักษะการพยาบาลพื้นฐานจึงเป็นไปได้จริงใน
ทางปฏิบัติเพราะเอื้อโอกาสการเรียนรู้จากสภาพการณ์
ที่แท้จริงในบริบทชุมชนหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือแหล่ง
ฝึกในชุมชน'ใกล้บ้าน' ของนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ

2.2 ปัจจัยนำเข้า (input) ประกอบด้วยแหล่ง
ทรัพยากรที่สำคัญในการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา
ได้แก่ บุคคลทางการพยาบาลที่เป็นครูพี่เลี้ยงหรือหัวหน้า
พยาบาลจากแหล่งฝึกในชุมชนที่ยินดีให้ความร่วมมือใน
การฝึกงานที่โรงพยาบาลชุมชนของนักศึกษาด้านทักษะ
ทางการพยาบาลจำนวน 9 แห่งประการสำคัญแหล่ง
ฝึกบางแห่งที่เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการจะให้การ
ดูแลสอนนักศึกษาอย่างใกล้ชิดเอื้ออำนวยต่อการฝึกปฏิบัติ
งานของนักศึกษาเป็นอย่างดีเสมือนกลยุธมิตรแห่ง
การทำงาน ทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ในการทำงาน
มั่นใจต่อการฝึกทักษะ ดังเช่น“น้องๆอยากจะได้เรียนรู้ใน
ทักษะการพยาบาลด้านไหนให้เลือกฝึกเอง ให้บอกพี่ก่อน
ว่าต้องการอะไรเพื่อจะได้จัดได้อย่างถูกต้อง” นอกจากนี้
การเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านบุคลิกภาพ การปฏิบัติงาน
ของพยาบาลรุ่นพี่ที่แหล่งฝึกงานยังเป็นอีกหนึ่งปัจจัยนำ
เข้าที่เอื้อต่อความสำเร็จของโครงการ เป็นสิ่งกระตุ้นให้
นักศึกษาพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง เสริมสร้างความ
มั่นใจมากขึ้น จากผลการสัมภาษณ์อาจารย์ที่ได้นิเทศ
นักศึกษากลุ่มนี้ระบุอย่างชัดเจนว่า นักศึกษามีความ
สนใจ มั่นใจในการทำเหตุการณ์ได้ดีขึ้น ประการสำคัญ
เกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ ดังคำระบุของอาจารย์ผู้สอน”
นักศึกษาบางคน สังเกตว่ามีท่าทีเปลี่ยนไป สนใจดูแล
ผู้ป่วยและซักถามมากขึ้น” หรือ“นศ. บางคนที่เคยผ่าน
การนิเทศในครั้งแรกกับครั้งต่อมา สังเกตว่า มีความสนใจ
มากขึ้น ดูแลเอาใจใส่ผู้ป่วยและมั่นใจในการทำงานดีขึ้น
กว่าเดิมะ”

อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตพบว่า บางแหล่งฝึกของ
โรงพยาบาลชุมชนที่มีขนาดใหญ่ (90 เตียง) มีผู้ป่วย
จำนวนมากจะส่งผลต่อความร่วมมือในการฝึกงาน โดย
เฉพาะพยาบาลครูพี่เลี้ยงจะมีข้อจำกัดในเรื่อง "เวลา"
ไม่สามารถดูแลสอนนักศึกษาอย่างใกล้ชิด จึงดูเหมือนให้

ความร่วมมือในการฝึกน้อย ดังคำระบุ” ที่โรงพยาบาลนี้มีคนไข้มาก ไม่ค่อยมีเวลาดูแลน้องๆ ได้ จึงให้คอยสังเกตเอาเอง” หรือ “น้องๆ ยังอยู่ปี 2 นี่นะ ไม่กล้าให้ทำอะไรมาก” อีกทั้งในบางกรณีแหล่งฝึกบางแห่งแก้ไขปัญหโดยให้นักศึกษาสังเกตการณ์ การทำทักษะทางการพยาบาลไม่เอื้อให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติจากความด้อยประสบการณ์ของนักศึกษาและการที่พยาบาลไม่มีเวลาในการสอนอย่างใกล้ชิด ซึ่งอาจเกิดจากการประสานงานกับแหล่งฝึกที่ยังไม่นำไปสู่ความเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการกรณีนี้จึงส่งผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการฝึกทักษะทางการพยาบาล

2.3 กระบวนการ (process) กระบวนการเป็นไปตามแผนที่วางไว้ โดยได้ปฏิบัติตามขั้นตอน เริ่มแต่ขั้นเตรียมการดำเนินการและสรุปติดตามผลประเด็นที่สำคัญ คือ แหล่งฝึกงานให้อิสระกับนักศึกษาในการเลือกฝึกทักษะทางการพยาบาลตามความสมัครใจ หรือตามข้อตกลงร่วมกันกับทางแหล่งฝึกโดยปราศจากคู่มือและรายละเอียดในการฝึกขึ้นนับเป็นวิธีที่เอื้อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ในลักษณะชี้นำตนเอง (self-directed learning) สร้างการใฝ่เรียนรู้ด้วยตนเองทำให้เสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพและความมั่นใจในตนเองเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากเสริมความมั่นใจต่อการฝึกทักษะทางการพยาบาลดังกล่าว

“การเรียนรู้ ไม่จำเป็นต้องอยู่ในห้องเรียนเท่านั้น”

“การฝึกแบบนี้ ทำให้หนูมั่นใจขึ้นมากเลยคะ เพราะบางอย่างที่ยังไม่เคยเรียนก็ได้เรียนรู้ไปก่อน อย่างที่พี่ให้เข้าไปดูการทำคลอดในห้องคลอด พี่ๆ อธิบายให้ฟังดีมากเลยพี่เอาหนังสือ สุตฯให้อ่านด้วยคะ”

“หนูเห็นวิธีการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายด้วย พี่พาไปดู ที่พี่สาวผมและทำพิธีขอมาศพ” “หนูรู้สึกเหมือนได้ทำบุญคะ”

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาผลกระทบของโครงการระยะสั้น คือการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา จากแบบสอบถาม โดยจำแนกตามท้องถิ่นที่อยู่หรือแหล่งฝึกใกล้บ้านที่เอื้ออำนวยในการฝึกทักษะตามโครงการพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจที่

ได้กลับไปดูแลผู้ป่วยหรือญาติของตนเองในชุมชน และทำให้พี่พยาบาลไว้วางใจให้ฝึกทักษะได้มากที่สุดตามที่ต้องการแต่มีบางคนที่แหล่งฝึกอยู่ไกลบ้านอาจทำให้เป็นอุปสรรคในการเดินทาง นอกจากนี้ นักศึกษาระบุชัดว่าได้รับความรู้ประสบการณ์อื่นๆ ที่ไม่เคยได้เรียนมาก่อนเพิ่มจากแหล่งฝึก เช่นวิชาสถิติศาสตร์ จากการสะท้อนคิดอภิปรายร่วมกับนักศึกษา พบว่าประมาณสามในสี่ส่วนของนักศึกษามีโอกาสฝึกทักษะประสบการณ์ด้านหัตถการทางการพยาบาลมากขึ้น สร้างความรู้สึกมั่นใจมากขึ้น โดยเฉพาะการฝึกภาคปฏิบัติรายวิชาอื่นทางการพยาบาลของปีการศึกษาต่อไป ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการให้คงมีโครงการที่ดีและมีประโยชน์เช่นนี้ต่อไป

ผลผลิต/ผลลัพธ์ (output/outcome) ที่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการดังกล่าวข้างต้น คือ นักศึกษาได้พัฒนาทักษะทางการพยาบาลพื้นฐาน รวมทั้งพัฒนาความรู้ประสบการณ์ ด้านเจตคติที่ดีและทักษะทางด้านสังคม อีกทั้งทางสาขาวิชาสามารถนำผลวิจัยมาพัฒนาการเรียนการสอนในรายวิชาปฏิบัติหลักและการเทคนิคการพยาบาลนี้ต่อไป สามารถประมวลสรุปเกี่ยวกับปัจจัยด้านผลผลิตที่ก่อเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของกลุ่มนักศึกษา เสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ นักศึกษาเกิดการเรียนรู้เข้าใจ ประทับใจและเกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพดังนี้

1. ด้านระบบบริการทางด้านการแพทย์และสาธารณสุข

นักศึกษามีโอกาสสังเกตการทำงานในการให้บริการสุขภาพทั้งในระบบของโรงพยาบาลชุมชน และโรงพยาบาลประจำจังหวัด ได้แง่คิดการมีส่วนร่วมของญาติในการดูแลผู้ป่วยโดยเฉพาะในระดับโรงพยาบาลชุมชนที่มีขนาดเล็ก จากข้อจำกัดของบุคลากรทางการพยาบาล ในขณะที่โรงพยาบาลชุมชนบางแห่งที่มีปริมาณผู้ป่วยมากหรือภาระงานมาก ส่งผลต่อการเรียนรู้อการสอนนิเทศนักศึกษาโดยผู้มีความประสบการณ์ส่งผลให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจระบบการทำงานในด้านการบริการของโรงพยาบาลชุมชนและโรงพยาบาลจังหวัด

2. การเพิ่มพูนประสบการณ์ทางการพยาบาล

นักศึกษารู้สึกมั่นใจมากขึ้นเมื่อมีโอกาส

เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จากการสังเกตและการเรียนรู้
เหตุการณ์ทางการพยาบาลใหม่ๆที่ยังไม่เคยได้ฝึกในการ
เรียนภาคปฏิบัติ เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ด้านการ
ปฏิบัติการพยาบาลรวมทั้งความรู้ในเชิงทฤษฎีที่ยังไม่
ได้เรียนมาก่อน ทั้งเป็นการเอื้อโอกาสการเรียนรู้ด้วย
ตนเองในแหล่งฝึกที่มีสภาพแวดล้อมที่ต่างจากที่เคยฝึก
มีบรรยากาศความเป็นมิตรเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความ
สุขเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความรู้

3. การเป็นแบบอย่างที่ดี

นักศึกษาที่ได้ฝึกในโรงพยาบาลชุมชนที่มีรุ่นพี่
สถาบันที่สำเร็จการศึกษาปฏิบัติงานอยู่ จะได้รับโอกาส
การถ่ายทอดความรู้ทั้งเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติจากรุ่นพี่
นอกเหนือจากการช่วยสอนและการดูแลเป็นอย่างดีเกิด
ความประทับใจที่เห็นพวกเขาทำงานอย่างมีความสุข
ยิ้มแย้มแจ่มใส สนทนากับผู้ใช้บริการอย่างไพเราะเป็น
ตัวอย่างที่ดี ทำให้นักศึกษารู้สึกรักในวิชาชีพพยาบาล
เกิดทัศนคติต่อวิชาชีพนักศึกษาได้เรียนรู้การทำงานและ
ทักษะทางการพยาบาลจากรุ่นพี่ที่เป็นเสมือนตัวต้นแบบ
หรือแบบอย่างที่ดีในการทำงานอย่างมีความสุข

โดยสรุปการเรียนรู้จากโครงการเป็นส่วนหนึ่ง
ที่ช่วยบ่มเพาะให้นักศึกษาเริ่มเป็นต้นกล้าทางด้านวิชาชีพ
พยาบาลในอนาคต เรียนรู้แบบอย่างที่ดีของพี่พยาบาล
เสริมสร้างประสบการณ์เชิงบวก ทั้งเพิ่มทักษะทางการ
พยาบาล ก่อเกิดความพึงพอใจในการเข้าร่วมการฝึก
ปฏิบัติของโครงการมีความเห็นพ้องต่อการดำเนิน
โครงการต่อในอนาคต ประการสำคัญให้คุณค่าต่อการ
เรียนรู้แบบนี้ว่า “การเรียนรู้ไม่ได้อยู่ที่เฉพาะในห้องเรียน
เท่านั้น”

การอภิปรายผล

การที่โครงการจิตอาสาก่อให้เกิดผลการเรียน
รู้ในการเสริมสร้างความมั่นใจต่อทักษะทางการพยาบาล
สามารถการอภิปรายผลตามแนวคิดของชิปปี้ (CIPP
Model) ดังนี้

1. ปัจจัยบริบทพื้นฐานที่เป็นวิสัยทัศน์มีความ
สำคัญยิ่ง ทั้งนี้ด้วยเหตุผลในเชิงทฤษฎีวิสัยทัศน์เสมือน

เป็นเข็มมุ่งขององค์กร ระบุความสำเร็จตามเป้าหมาย
ดังเช่น วิสัยทัศน์ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีย์
เชียงใหม่ที่เน้นชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้รวมทั้งปรัชญา
ของวิทยาลัยที่เน้น “วิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มี
ศักยภาพในการผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านสุขภาพ
ให้มอบคุณค่าความรู้ ด้านการพยาบาลและสาธารณสุข
มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเอื้ออาทร จิตอาสา
และให้บริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์เรียนรู้ด้วยตนเอง
อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ เป็นผู้นำ
และรับผิดชอบในการพัฒนาวิชาชีพและสังคม” ทำให้
การพัฒนาโครงการจิตอาสาสามารถปฏิบัติได้จริงใน
ชุมชน

2. ปัจจัยนำเข้า แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ
สถานที่ที่เป็นแหล่งฝึกที่มีความพร้อม ที่ให้ความร่วม
มือเห็นความสำคัญในการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา
พยาบาล อีกประเด็นหนึ่งคือบุคลากรทางการพยาบาล
ที่เป็นพยาบาลพี่เลี้ยงในแหล่งฝึกที่เป็นรุ่นพี่สถาบัน
เดียวกัน จะให้การดูแลและช่วยสอนให้คำชี้แนะให้กับ
นักศึกษาที่เป็นรุ่นน้องอย่างใกล้ชิด ทำให้นักศึกษารู้สึก
อบอุ่นมีโอกาสรู้จักการเรียนรู้การเป็นแบบอย่างที่ดีจากรุ่นพี่
สอดคล้องกับการศึกษาของ รัญจวน อินทรคำแหง (บุญทัน
ภูบาล, 2549) ที่ชี้ให้เห็นถึงการเสริมสร้างจิตอาสาของ
คนในสังคม จะต้องคลุกคลีกับความถูกต้อง การปลูกฝัง
อบรม การฝึกปฏิบัติ การได้เห็นตัวอย่างที่ชวนให้ประทับใจ
เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาได้พัฒนาการเกิดจิตอาสา
ในตนเอง

3. ด้านกระบวนการ เกิดจากแหล่งฝึกให้อิสระ
นักศึกษาในการเลือกฝึกงานตามความสนใจ ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ขึ้นด้วยตนเอง (self-directed learning) ตามทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยตนเอง
แบบ Constructivism ที่เป็นทฤษฎีพื้นฐานมาจาก
ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ เช่นเดียวกับ
ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) โดย
ศาสตราจารย์ ชิมัวร์ เพพอร์ท แห่งสถาบันเทคโนโลยี
แมสซาชูเซตส์ ที่มีแนวคิดว่าการสร้างความรู้ที่ดีเกิด
จากพลังความรู้ในตนเอง ด้วยตนเองของผู้เรียนที่สร้าง
ความรู้ขึ้นมาด้วยตนเองได้ จะทำให้ความรู้นั้นอยู่คงทน

ไม่ลืมนำ และสามารถถ่ายทอดความคิดของตนให้กับผู้อื่นได้ซึ่งสอดคล้องกันกับแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมโดยการพัฒนาระบบการทางปัญญาซึ่งแคชดิน (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2543 อ้างอิงใน Kazdin, 1978) ได้เสนอหลักการพื้นฐานของการปรับแนวคิด การปรับพฤติกรรมทางปัญญาไว้ว่า เป็นกระบวนการที่เปลี่ยนความคิด การตีความ การตั้งข้อสันนิษฐานให้ส่งผลไปสู่ การเปลี่ยนพฤติกรรมภายนอกได้ ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักศึกษาเกิดจากกระบวนการทางปัญญาที่เกิดจากความคิด ความรู้สึกที่มีความอิสระ ในการเรียนรู้ด้วยตนเองสอดคล้องกับ เวชพล อ่อนละมัย (เวชพล อ่อนละมัย, 2552) ที่กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาจิตอาสาเกี่ยวกับ 1) การสร้างวินัยในตนเอง 2) การตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม รับผิดชอบต่อส่วนรวม 3) ตระหนักถึงปัญหาหรือผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับสังคมได้ ต้องเข้าไปให้การช่วยเหลือ แก้ไข 4) ยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต ตามหลักการของศาสนาที่ตนเองยึดถือ ทำให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4. ด้านผลผลิต/ผลลัพธ์ (output/outcome) ที่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการทำให้นักศึกษาได้พัฒนาทักษะทางการพยาบาลพื้นฐาน รวมทั้งพัฒนาความรู้ประสบการณ์ สามารถประมวลสรุปเกี่ยวกับปัจจัยด้านผลผลิตที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของกลุ่มนักศึกษา เสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ นักศึกษาเกิดการเรียนรู้เข้าใจ ประทับใจและเกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกันกับการศึกษาของจิราภรณ์ ศิริทวี (จิราภรณ์ ศิริทวี, 2550) การที่มีจิตอาสา ทำให้เกิดลักษณะนิสัยที่ดี รับผิดชอบ มีน้ำใจ แสดงถึงการมีคุณค่าในตนเอง มีคนชื่นชม และทำให้เกิดประสบการณ์ในตนเองเกี่ยวกับการทำงานทำให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมและสังคมได้ ทำให้นักศึกษามีคุณสมบัติของผู้ที่มีจิตอาสาที่ดี (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552) มีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ มีความเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม ไม่ยึดติดในลาภ ยศ สุข สรรเสริญ มีจิตใจที่ดีเห็นผู้อื่นมีทุกข์แล้วคิดให้การช่วยเหลือเท่าที่ทำได้ เป็นต้น

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาทักษะ

ทางการพยาบาลสำหรับนักศึกษาที่จะต้องคำนึงถึงการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการเรียนรู้จากต้นแบบพยาบาลรุ่นพี่และความพร้อมของแหล่งฝึกในการที่เอื้อให้การฝึกงานของนักศึกษามีคุณภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการทั้งนี้กระบวนการเตรียมความพร้อมสำหรับแหล่งฝึกเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่เสริมสร้างประสิทธิผลของโครงการ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประสบการณ์เรียนรู้ของนักศึกษาด้วยการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องในปีการศึกษาต่อไปเพื่อให้โอกาสแก่นักศึกษาให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม โดยนำไปเปิดสอนในรายวิชาใหม่ต่อไป

2. นำไปพัฒนาระบบการเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาปฏิบัติหลักการและเทคนิคทางการพยาบาลโดยสนับสนุนให้นักศึกษาที่สนใจใฝ่รู้ มีโอกาส ฝึกฝนฝึกหัดการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยความสนใจและหาแหล่งฝึกที่มีความพร้อมเอื้อต่อการฝึกทักษะการพยาบาลของนักศึกษาและรุ่นพี่ที่เป็นแบบอย่างที่ดีในวิชาชีพพยาบาล

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการดำเนินการในโครงการจิตอาสาอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มทักษะให้กับนักศึกษาที่มีช่วงการฝึกที่น้อยและวิจัยติดตามประเมินด้านการพัฒนาทักษะจำเป็นของการพยาบาลพื้นฐานในการพัฒนาความรู้และการปฏิบัติที่ต่อเนื่องจากผลการวิจัยในครั้งนี้ ควรที่จะทำวิจัยที่สามารถประเมินถึงประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะด้านการพยาบาลพื้นฐานหรือในรายวิชาอื่นที่มีข้อจำกัดด้านการฝึกปฏิบัติ ให้ได้มีการบูรณาการเรียนการสอนกับการให้บริการวิชาการที่นักศึกษาต้องการพัฒนาตนเองในด้านทักษะการพยาบาลเพิ่มขึ้น ตลอดจนจนถึงการวิธีการเตรียมการที่ดีในปัจจุบันด้านต่างๆ โดยเฉพาะแหล่งฝึกและบุคคลต้นแบบที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Role model)

2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มเนื้อหาการ
ประเมินที่สามารถประเมินตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์
เน้นในด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้
ผ่านกิจกรรมทำให้มีจิตวิญญาณสาธารณะเพื่อฝึกให้
นักศึกษาได้มีทักษะในการให้บริการด้วยหัวใจของความ
เป็นมนุษย์ให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จิราภรณ์ ศิริทวี. (2550). จิตอาสาพัฒนาความเป็นมนุษย์ สำหรับชั้นประถมศึกษา 3/5;. เข้าถึงได้จาก <http://158.108.70.5/kus-research/researcher/jiraporn/jitarsa.pdf>(ค้นข้อมูล:23 ต.ค.52)
- ทศนา แหมมณี. (2545). ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
- บุญทัน ภูบาล. (2549). การใช้ชีวิตที่คนละครุ่นคิดเป็นต้นแบบเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ปริญญาโท กศ.ม (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. (2552). คู่มือจิตอาสาหัวใจที่รักดี. เข้าถึงได้จาก: www.ratchaburi1.org/web/word/file281.doc (ค้นข้อมูล: 23 ต.ค. 2552)
- วรารพ วันไชยธนวงศ์, ประกายแก้ว ธนสุวรรณ, และ วรณา พิพัฒน์ธนวงค์. (2551). รายงานการวิจัย เรื่องการพัฒนากระบวนการสร้างจิตอาสาของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีเชียงใหม่. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีเชียงใหม่ .
- เวชพล อ่อนละมัย. (2552). หน่วยที่ 8 จิตอาสา. เข้าถึงได้จาก:<http://www.kasetyaso.ac.th/thai%20cultule/09.pdf> (ค้นข้อมูล: 23 ต.ค. 2552)
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2543). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2541). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
- Hall, M. A., Daly, B. J., & Madigan, E. A. (2010). Use of Anecdotal Notes by Clinical Nursing Faculty: A Descriptive Study. *Journal of Nursing Education*, 49(3).156-159.